

Cultura popular i tradicional

Centenari del Marraco

El Marraco, un dels símbols festius més singulars i representatius de la ciutat de Lleida, compleix enguany 100 anys. Aquest drac emblemàtic de la cultura popular lleidatana desperta molta admiració, sobretot per als més petits, i és l'element del bestiar que, tot i haver-hi hagut interrupcions, ha acompanyat els ciutadans des de l'any 1907 fins al dia d'avui, en les dates més assenyalades. Per molts anys Marraco!!

El Marraco... des de fa cent anys!

Un dels trets que caracteritzen les festes majors actuals és l'expressió d'un seguit d'elements que identifiquen els individus amb la seva comunitat. Aquests elements poden arribar a ser erigits com a símbols de la comunitat amb la qual s'identifiquen, i tal és el cas del Marraco amb la ciutat de Lleida, que amb el pas del temps ha esdevingut una icona (no només publicitària) de la ciutat, juntament amb la Seu Vella, els caragols, el garrotín, etc.

I enguany precisament se celebra el centenari de l'aparició del Marraco, almenys com a peça de la imatgeria festiva de la ciutat. I diem almenys, ja que en l'imaginari popular el *marraco* ve de lluny.

L'origen del Marraco cal situar-lo en un ésser fantàstic i malèvol, al qual recorrien els adults quan pretenien espantar les criatures, amb l'objectiu de que aquestes fossin més obedients a llurs indicacions. De fet, apel·lar al *marraco* amb aquesta finalitat no és pas un fenomen exclusivament lleidatà, ja que al Maestrat també se l'invocava i a Menorca cridaven al *marreco* quan volien fer por als infants. En definitiva, el *marraco* seria en els territoris de parla catalana, allò que en els de castellana era el *coco*.

Aquest recurs (potser encara vigent avui dia, si no fixeu-vos en els xumets que el Marraco porta penjats dels ullals, quan acaba la festa major), era plenament utilitzat a la Lleida de finals del segle XIX i principis del XX. De tal manera que un grup de lleidatans, encapçalats des de l'ajuntament pel tinent d'alcalde i republicà, Manuel Soldevila i Carrera, decidiren donar forma tangible i concreta a aquell ésser fantàstic. Així nasqué, per la festa major de 1907, el primer Marraco.

La decisió de donar forma al *marraco* com a element del bestiar festiu de la ciutat, s'emmarcà dins un procés més ampli, iniciat el 1906 amb la reforma dels gegants faraons i culminat el 1908, de creació de nous elements festius que havien de revitalitzar i fer més lluït el seguici del Pregó. Fou construït amb serioses dificultats i fins a última hora no estigué a punt: el cos anava muntat sobre el xassís d'un antic carro de difunts i fet amb una carcassa de fusta inicialment recoberta d'escaiola. Però una tronada el desféu cinc dies abans de la festa major. Finalment se li recobrí el cos amb paper d'estrassa i es presentà en públic el 10 de maig, a l'inici del Pregó.

Aquest Marraco patí nombrosos incidents i sobrevisqué pocs anys. Sortí ininterrompudament fins a l'any 1912, per a reparèixer per últim cop el 1915. Tot i això, el seu èxit fou tant extraordinari que a partir de llavors sempre hi hagué veus que en reclamaren el retorn, com per exemple la del regidor Costa, que en sessió plenària de l'ajuntament sol·licità la seva aparició per la festa major de 1932.

No fou però, fins l'any 1941, quan tornà a reparèixer el Marraco. Aquest cop fou construït, per encàrrec de la Comissió de *Fiestas, Ferias y Mercados*, pel taller barceloní d'A. Domènech, artesà especialista en imatgeria i carrosses festives, i que ja abans de la guerra havia treballat a Lleida fent carrosses i decoracions festives. El cos fou emmotllat amb guix sobre tela metàl·lica i muntat sobre el xassís d'un antic camió i costà 6.152,35 pessetes.

Aquest Marraco, com l'anterior, havia de ser arrossegats per un grup d'homes, als quals l'ajuntament gratificava. A més a més, tant el Marraco de 1907, com el de 1941 tenien la funció principal d'empassar-se infants per la boca i expulsar-los per la cua, mercès a que la llengua funcionava com un tobogan articulat. En sortir se'ls hi donava una llaminadura. Així es lligava el Marraco palpable amb la idea que es tenia d'aquell *marraco* imaginari, terror de les criatures.

Aquest segon Marraco sortí fins l'any 1955. L'any següent la comissió de festes decidí suprimir-lo ateses les dificultats de mobilitat que tenia i l'alt cost que suposava treure'l, ja que calia pagar els jornals dels qui el menaven. Ara bé, el compromís de la comissió era fer-ne un de nou el més aviat possible.

I precisament degut a aquest compromís, es plantejà com calia fer aquest nou Marraco, si amb rodes o bé *amb potes*, a l'estil de les bèsties festives catalanes tradicionals. La premsa inicià una enquesta en la què majoritàriament tots els preguntats es decantaren per que fos una bèstia *rodada*. Aquesta enquesta també propicià que alguns es manifestessin per modernitzar-lo, muntant-lo sobre un xassís automòvil, que tingués moviment de cap i coll, se li encenguessin els ulls i fos de major tamany que l'anterior.

Les idees degueren ser recollides per la comissió, ja que el Marraco construït el 1957, sota la direcció de l'arquitecte municipal Lluís Domènech i Torres, recollia tots aquests aspectes modernitzadors. Ara bé, això comportà que el Marraco perdés la seva característica principal fins al moment: el fet d'empassar-se els infants.

La seva estrena fou un acte sonat de la festa major d'aquell any. El 14 de maig a les sis de la tarda sortí la rua que havia d'alliberar la bèstia (suposadament capturada a la "Serra de Pinell" per un paleontòleg birmà), formada per bandes de música, motoristes del Moto Club i Vespa Club, gegants, bastonets, cap-grossos, els exploradors que el capturaren i una corrua de feres del *Circo Italiano*, que aquells dies actuava a la ciutat. El Marraco es deslliurà de les cadenes a la plaça de Sant Joan, emetent un bramul esfereïdor, enmig del so de les bandes i la pirotècnia.

El Marraco de 1957, el tercer que ha tingut Lleida, és precisament l'actual. Bé, exactament no, ja que aquell Marraco es féu malbé durant la riuada de 1982 i calgué refer-lo gairebé íntegre, tasca que realitzà Josep Cano. Aquest Marraco fou definitivament renovat l'any 1993, quan es canvià el seu cos de guix, tela metàl·lica i fusta, per una rèplica exacta (o gairebé) de fibra de vidre, tasca que realitzà Joan Miró.

Així doncs, en realitat a Lleida hem tingut no un, sinó tres (o per ser precisos quatre) Marracos diferents, el primer construït el 1907, el segon el 1941 i el tercer el de 1957. I no voldríem acabar, sense citar unes premonitòries paraules, que escrigué Alfred Pereña, durant la festa major de 1907: (...) *la aparició de Marraco serà, sin duda, lo único que quedará de estas fiestas presentes.*

Ramon Fontova i Carles